

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 347.9

Соломія Василів

старший викладач кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”
solomia.vasylyv@ukr.net

СУД – ОБОВ’ЯЗКОВИЙ СУБ’ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН: ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

<http://doi.org/10.23939/law2020.25.127>

© Василів С., 2020

Досліджено правовий статус суду як суб’єкта цивільних процесуальних правовідносин. Висвітлено основні питання судової юрисдикції цивільних справ, видової характеристики цивільної юрисдикції, розмежування процесуальних інститутів юрисдикції та підсудності. Проаналізовано основні проблеми предметної та суб’єктної юрисдикції цивільних справ у контексті новел цивільного процесуального законодавства.

Ключові слова: суб’єкти цивільних процесуальних правовідносин, суд, юрисдикція, підсудність, предметна юрисдикція, суб’єктна юрисдикція, дискреційні повноваження суду.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших прав людини та громадянина, закріплених у тексті Конституції України є право на судовий захист, що в міжнародній практиці та рішеннях Європейського Суду з прав людини визначено як “право на правосуддя”. Конституційні норми, що регламентують право особи на судовий захист, продовжені у статті 4 Цивільного процесуального кодексу України, у якій закріплено право кожної особи на звернення до суду в порядку цивільного судочинства з метою захисту своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів. Право на судовий захист, зокрема в порядку цивільного судочинства, можливе за умови вступу у цивільні процесуальні правовідносини з судом як обов’язковим суб’єктом цих правовідносин, а чітка законодавча регламентація питань юрисдикції цивільних справ є однією з передумов ухвалення законного та обґрунтованого судового рішення у цивільній справі.

Аналіз дослідження проблеми. Значний внесок у дослідження інституту юрисдикції в цивільному судочинстві зробили такі науковці, як Н. Васильченко, М. Гурвіч, Н. Зейдер, Є. Пушкар, А. Клейнман, К. Юдельсон, Н. Чечіна, Д. Чечот, М. Шакарян, М. Штефан. Їхні наукові напрацювання стали фундаментом для подальших досліджень. У сучасних українських наукових дослідженнях із питань правосуб’єктності суду, визначення юрисдикції та підсудності цивільних справ на увагу заслуговують праці таких науковців у галузі цивільного процесуального права, як В. Бігун, С. Бичкова, С. Васильєв, І. Ізарова, В. Комаров, В. Кравчук, Д. Луспеник, С. Сенік, В. Тертишніков, О. Угриновська, Є. Фурса, С. Фурса, Р. Ханік-Посполітак, Ю. Червоний та інші дослідники.

Мета статті – окреслити питання правового статусу суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин та питання судової юрисдикції в цивільних справах.

Виклад основного матеріалу. У цивільному процесуальному законодавстві суд або органи, які здійснюють правосуддя в цивільних справах, не виділено як окремий суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Зважаючи на норми Конституції України, що регулюють питання судочинства, загальні засади правосуддя, можна дійти висновку, що саме суду відведена головна, вирішальна роль у судовому процесі.

Особливість діяльності суду як органу, що наділений виключним правом здійснювати правосуддя, його завдання та особливості правового статусу є підставою для виокремлення суду в окрему групу суб'єктів. Особливою властивістю суду як суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин є те, що він повинен завжди залишатися безстороннім та об'єктивним [1; 2, с. 79–80].

Виникнення цивільних процесуальних правовідносин безпосередньо пов'язане з участю суду в таких правовідносинах, адже вони можуть існувати лише між носіями цивільних процесуальних прав та обов'язків у процесі здійснення правосуддя в цивільному судочинстві.

Саме тому, самостійну групу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин становлять суди як суб'єкти, винятковою функцією яких є здійснення правосуддя [3, с. 335–336].

Правосуб'єктність судових органів визначається цивільним процесуальним законодавством залежно від місця судового органу в системі судів України, завдань та функцій суду. В. Комаров наголошує, що будь-який судовий орган, чи то суд першої інстанції, що вирішує справу по суті, суд апеляційної чи касаційної інстанції, наділені властивими виключно їм притаманною юрисдикцією та комплексом повноважень, а компетенція судових органів є суворо індивідуальною та цілеспрямованою, оскільки одні суди наділені повноваженнями щодо розгляду цивільних справ по суті, інші – на перевірку судових рішень, що не набрали законної сили, та на перевірку судових рішень, що набрали законної сили [4, с. 214].

Без суду, наділеного широкими юрисдикційними повноваженнями, неможливе виникнення та існування процесуальних правовідносин, тому суд, безперечно, є основним та обов'язковим суб'єктом усіх цивільних процесуальних правовідносин.

До цих суб'єктів зараховані: місцеві загальні суди як суди першої інстанції (ч. 1 ст. 23 ЦПК України); суди, які перевіряють законність і обґрунтованість рішень у апеляційному порядку (ст. 351 ЦПК України); суд касаційної інстанції, яким є Верховний Суд (ст. 388 ЦПК України), а також судові органи, які за законом переглядають рішення, постанови, ухвали за нововиявленими або виключними обставинами (ст. 423 ЦПК України).

Окреслюючи призначення Цивільного процесуального кодексу України законодавець вказує, що цей нормативно-правовий акт визначає юрисдикцію та повноваження загальних судів у цивільних справах, а також регулює порядок здійснення цивільного судочинства в Україні (ст. 1 ЦПК України). Ці положення ЦПК України підтверджують значимість інституту юрисдикції в цивільному судочинстві як основоположної засади здійснення права на судовий захист, що закріплене у статті 55 Конституції України.

Перша норма частини 1 статті 6 Конвенції “Про захист прав людини та основоположних свобод” від 4 листопада 1950 року передбачає право заявника на “справедливий і публічний розгляд справи протягом розумного строку незалежним та неупередженим судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо прав та обов'язків цивільного характеру”. Окремим терміном у статті 6 Конвенції, який має самостійне значення, є термін “суд, що встановлений законом”. Цей термін характеризує, зокрема, й організаційну структуру судів, винятково з питаннями, що стосуються юрисдикції певних цивільних справ.

У практиці Європейського суду з прав людини є окремі справи, які ілюструють подані вище тези, а саме – у справі “Sokurenko and Strygun v. Ukraine” (рішення від 20.07.2006 р.) судом у рішенні наголошено, що на підставі раніше встановленого, словосполучення “встановленого зако-

ном” поширюється не лише на правові засади існування суду, але, насамперед, на обов'язковому дотриманні судом норм, які визначають засади його функціонування як органу правосуддя [5].

Отже, можна стверджувати, що конституційне право на судовий захист, як правочинність особи, яка прагне його зреалізувати, залежить від певних передумов, однією з яких є дотримання учасниками справи правил цивільної юрисдикції.

У Главі 2 ЦПК України окреслені основні засади цивільної юрисдикції, проте, і в теоретиків права, і в практиків, виникають питання до окремих положень цієї Глави.

У більшості чинних нормативно-правових актів та наукових дослідженнях теоретиків права вживають терміни “юрисдикція”, “підвідомчість”, “підсудність”. Дуже часто такі терміни застосовують як синонімічні, що безумовно помилково.

Передусім, окремі науковці неправильно ототожнюють поняття “юрисдикція” та “підвідомчість”. Термін “підвідомчість”, характерний для “пострадянського правового середовища”, характеризує коло справ, вирішення яких законом зараховано до компетенції певних органів держави, органів місцевого самоврядування або ж громадських структур.

Так, А. Клейнман визначав підвідомчість як коло справ, на розгляд та вирішення яких уповноважені різні органи держави [6, с. 137], тим самим наголошуючи на виключності компетенції держави в особі її органів щодо здійснення розгляду та вирішення усіх юридичних справ, зокрема й цивільних.

Натомість поняття “юрисдикції” визначають найчастіше в широкому тлумаченні як встановлення нормами права кола повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів права розглядати і вирішувати справи правового характеру, здійснювати правову оцінку та застосовувати санкції у випадках, передбачених законом [7, с. 1011]. Такі визначення не дають можливості до розмежування інститутів юрисдикції та підвідомчості.

Водночас у § 3 Глави 2 ЦПК України законодавець ототожнює поняття юрисдикція та підсудність, характеризуючи територіальну юрисдикцію цивільних справ: § 3 Глави 2 ЦПК України називається “територіальна юрисдикція (підсудність)”, а окремі види такої юрисдикції називають підсудністю – підсудність справ за місцем проживання або місцем знаходження відповідача (ст. 27 ЦПК України), підсудність справ за вибором позивача (ст. 28 ЦПК України), виключна підсудність (ст. 30 ЦПК України), підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя (ст. 26 ЦПК України).

Розглядаючи питання цивільної юрисдикції в контексті чинних норм цивільного процесуального законодавства, потрібно говорити про встановлення нормами цивільного процесуального права кола повноважень (компетенції) загальних судів, інших юрисдикційних органів щодо розгляду та вирішення цивільних справ. Водночас Глава 2 ЦПК України містить норми, які стосуються інституту судової юрисдикції цивільних справ, і лише у статті 21 ЦПК України йдеться про право сторін цивільної справи передати спір на розгляд третейського суду.

Загалом потрібно позитивно оцінити новели ЦПК України щодо регулювання інституту судової юрисдикції цивільних справ, запроваджені Законом України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів” від 03.10.2017 року. Проблема так званого “конфлікту” при визначенні юрисдикції тієї чи іншої справи, а саме – питання розмежування цивільної та господарської юрисдикцій чи цивільної та адміністративної юрисдикцій давно потребувала правового вирішення. Встановлення єдиного підходу до визначення правил юрисдикції та її видів в усіх процесуальних кодексах є важливим досягненням. Схвалення серед науковців та суддів зумовили норми, що закріпили ефективні засоби уникнення таких конфліктів при визначенні юрисдикції цивільних справ, зокрема, частиною 6 статті 403 ЦПК України визначено, що у випадках оскарження судових рішень із підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції, справа передається на розгляд Великої Палати Верховного Суду України [8].

Детальна регламентація питання меж цивільної юрисдикції через визначення переліку юридичних справ, які можна розглядати в порядку цивільного судочинства, та визначення у законі випадків застосування правил цивільної юрисдикції до інших справ, а також запровадження інституту досудового врегулювання цивільних спорів, вказують на зміну моделі цивільної юрисдикції, а саме – трансформацію її з необмеженої в обмежену.

Законодавець у Главі 2 ЦПК України визначає види цивільної юрисдикції – предметну та суб'єктну цивільну юрисдикцію (§1 Глави 2 ЦПК України), інстанційну юрисдикцію (§2 Глави 2 ЦПК України) та територіальну юрисдикцію (підсудність) (§3 Глави 2 ЦПК України).

У частині 1 статті 19 ЦПК України визначено засади предметної юрисдикції, а саме зазначено, що в порядку цивільного судочинства розглядають справи (тобто, зараховані до цивільної юрисдикції судів), які виникають із цивільних, сімейних, земельних, житлових, трудових та інших правовідносин, окрім справ, що підлягають розгляду у порядку іншого судочинства, а також в порядку цивільного судочинства можна розглядати справи, пов'язані з реєстрацією майна і майнових прав, за умови передачі справи на розгляд місцевого суду з такими вимогами.

Натомість питання суб'єктної юрисдикції окремо у цій статті не відображено. У частині 8 статті 19 ЦПК України законодавець закріпив положення, за яким до цивільної юрисдикції загальних судів зараховано розгляд справ про оскарження рішень третейських судів, справ про оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу, оскарження рішень судів виконавчих листів на виконання рішень тих же третейських судів, рішень про визнання та видання дозволу на виконання рішень іноземних судів, зокрема Європейського суду з прав людини, та рішень міжнародного комерційного арбітражу. Також, у статтях 21 та 22 ЦПК України за сторонами закріплене право на передання спору на розгляд третейського та іноземного суду.

Проте поняття суб'єктної юрисдикції можна пов'язати, на нашу думку, з суб'єктивним критерієм при розмежуванні цивільної, господарської та адміністративної юрисдикцій. Проблеми розмежування різних судових юрисдикцій (на нашу думку, правильно було б вживати термін “підсудність” для характеристики такого правового явища) давно обговорювали і в наукових колах, і серед юристів-практиків. Так, найчастіше розмежування відбувається так: до юрисдикції господарських судів зараховано господарські спори, які виникають між юридичними особами та підприємцями, до юрисдикції адміністративних судів – справи за участю суб'єкта владних повноважень, а усі інші справи підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства.

Потрібно визнати слушною точку зору Т. Стоянової про те, що термін “судова юрисдикція” можна застосовувати для окреслення особистої юрисдикції певного, визначеного за нормами процесуального закону, територіального суду, а точніше територіальної підсудності [9, с. 15].

Виникають зауваження і до положень статей 23, 24 ЦПК України, які визначають правила інстанційної юрисдикції. Так, за загальним правилом, усі справи, які зараховані до цивільної судової юрисдикції, розглядають фактично, і суди першої інстанції, і місцеві загальні суди (ч. 1 ст. 23 ЦПК України). Водночас законодавець поширив юрисдикцію судів апеляційної інстанції й на розгляд цивільних справ по суті у випадках, визначених процесуальним законодавством, а саме – до юрисдикції апеляційних судів, як судів першої інстанції, зараховані справи щодо оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів, справи про визнання та надання дозволів на виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів тощо (ч. 2, 3 ст. 23 ЦПК України).

Виконання судами апеляційної інстанції невластивих їм функцій щодо розгляду та вирішення цивільних справ фактично призвело до перевантаження апеляційних судів, та, як наслідок, надзвичайної завантаженості Верховного Суду України як суду касаційної інстанції, адже відповідно до положень частини 2 статті 24 ЦПК України саме Верховний Суд здійснює перегляд у порядку апеляції рішення апеляційних судів, що були ними ухвалені як судами першої інстанції. Розгляд згаданих справ цілковито можна було б зарахувати до юрисдикції місцевих загальних судів, оскільки їх розгляд та вирішення фахово та оперативно можуть забезпечити саме суди першої інстанції.

Істотні зміни відбулися і в системі судочинства, адже частиною 2 статті 19 ЦПК України диверсифіковано позовне провадження, а саме – запроваджено загальний та спрощений порядок розгляду справ у порядку позовного провадження. Безперечно зазначені зміни були очікуваними, адже у більшості європейських держав вже існує поділ позовного провадження на загальне та спрощене.

Спрощений порядок розгляду цивільних справ у більшості європейських держав передбачений для так званих “дрібних позовів”, тобто позовів, ціна яких є нижчою за встановлену законом суму. В окремих випадках окрім “грошового” цензу для справ спрощеного провадження у більшості держав існують обмеження щодо суб'єктного складу позовної вимоги та предмета такого позову. Оскільки дрібні позови в окремих державах за даними статистики становлять значний відсоток від загальної кількості позовних проваджень загалом, то у цих державах у системі судочинства існують окремою судовою ланкою суди, до юрисдикції яких зарахований розгляд та вирішення винятково дрібних позовів. Зокрема, на Мальті запроваджені трибунали з розгляду дрібних позовів, у Канаді створені суди з розгляду дрібних спорів, у Японії існують швидкісні суди (summary court), а в Ізраїлі функціонують суди з дрібних позовів, до підсудності яких належать винятково цивільні позови фізичних осіб до юридичних осіб [10, с. 110–112].

Безумовно запровадження спрощеного порядку розгляду справ позовного провадження очікуване, адже зважаючи на засади пропорційності у цивільному судочинстві, під час розгляду цивільних справ суд повинен зважати на особливості справи, її складність, значимість справи для сторін, строки провадження, які б гарантували захист порушених чи оспорюваних прав, охоронюваних інтересів, тощо (ст. 11 ЦПК України).

Окрім того, можливість особи самостійно при зверненні до суду з позовною заявою обирати порядок розгляду справи (загальний чи спрощений), заявляючи відповідне клопотання до суду (ч. 1 ст. 276 ЦПК України), що є проявом принципу диспозитивності у цивільному судочинстві, створює основу для ефективного захисту прав осіб, чиї права порушені (ст. 13 ЦПК України), адже сама особа має можливість обирати або ж спрощено розглядати цивільний спір, який дає змогу швидко захистити порушене право чи охоронюваний інтерес, або ж виконувати загальну процедуру розгляду цивільної справи, у якій сповна позивач має змогу використати усі процесуальні засоби, передбачені законом.

Водночас у судах першої інстанції виникають питання під час застосування спрощеного порядку розгляду справ позовного провадження, хоча законодавець окреслив такі критерії у частинах 4 та 6 статті 19 та статті 274 ЦПК України. Зокрема, у порядку спрощеного позовного провадження можна розглядати: малозначні справи, справи, що виникають із трудових спорів, справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, справи незначної складності та інші справи, для яких пріоритетним є швидке їх вирішення. Ці критерії теж неоднозначно оцінені теоретиками та практикуючими юристами, адже навіть застосування терміну “малозначні справи” викликає запитання.

До прикладу, положення частини 4 статті 19 ЦПК України передбачають зарахування трудових спорів до категорії малозначних справ. Законодавець, на нашу думку, повинен був врахувати усю різноманітність трудових спорів, адже серед них є складні справи: спори про поновлення на роботі та виплати за період вимушеного прогулу, справи про розірвання трудового договору, справи про зміну формулювання підстав звільнення працівника тощо.

Поняття “малозначні справи” законодавцем застосовано вперше у цивільному процесуальному законодавстві, проте у частині 6 статті 19 ЦПК України визначено фінансові критерії “малозначності справи”. Однак для будь-якого позивача у справі саме його справа ніколи не є малозначною (малозначимою) або ж нескладною.

Що ж до категорій “дрібних справ”, що теж належать до справ спрощеного позовного провадження, то ознаки таких справ процесуальним законом не визначені. Проаналізувавши положення статті 19 ЦПК України, можна дрібні справи визначити як справи, у яких ціна позову не є

вищою, ніж сто розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Також до дрібних справ за логікою частини 4 статті 19 ЦПК України можна зарахувати справи незначної складності, які суд у визначеному процесуальним законом порядку окреслив як малозначні. Винятки становлять справи, які може розглядати суд виключно у загальному позовному порядку, наприклад, справи про визнання необґрунтованими активів та їх витребування (ст. 290–292 ЦПК України) та справи, у яких ціна позову є вищою, аніж п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Як слушно зауважує Д. Луспенник, окрім формальних, визначених процесуальним законодавством критеріїв малозначності цивільного спору, суддя, встановлюючи порядок розгляду справи у загальному чи спрощеному провадженні, має зважати не лише на засади пропорційності, але й керуватися власними дискреційними повноваженнями, тобто повноваженнями, які визначені нормами цивільного процесуального права щодо вчинення процесуальних дій із застосуванням розсуду, які ґрунтуються на внутрішньому переконанні суду (судді) та обов'язковій мотивації вчинених процесуальних дій [8].

Питання дискреційних повноважень суду набуває нового змісту у зв'язку з розширенням переліку основних засад (принципів) цивільного судочинства. Так, першим та визначальним принципом цивільного судочинства є верховенство права, яким повинен керуватися суд, розглядаючи та вирішуючи цивільні справи (ч. 1 ст. 10 ЦПК України). Тому здійснення судом дискреційних повноважень повинно бути передбачене чинним цивільним процесуальним законом, що безперечно має місце, адже законодавець дає змогу суду вирішувати цивільні справи, враховуючи сутнісні вимоги принципу верховенства права.

Висновки. Суд є обов'язковим суб'єктом усіх цивільних процесуальних правовідносин, без якого неможливе виникнення та існування процесуальних правовідносин, а детальна регламентація у цивільному процесуальному праві питань судової юрисдикції цивільних справ є однією з передумов винесення законного та обґрунтованого судового рішення.

Також законодавчого вирішення потребують питання дискреційних повноважень суду, адже у зв'язку з розширенням переліку основних засад (принципів) цивільного судочинства визначальним принципом цивільного судочинства став принцип верховенства права, яким повинен керуватися суд, розглядаючи та вирішуючи цивільні справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7423>.
2. Цивільний процес (загальна частина): навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.
3. Теоретичні проблеми цивільного процесуального права: підруч. За заг. Ред. М. Ясинка. К. Алерта, 2016. 883 с.
4. Курс цивільного процесу: підруч. За ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.
5. Справа “Сокурєнко і Стригун проти України” (Заяви № 29458/04 та № 29465/04). URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/974_115?lang=ru (дата звернення: 11.12.2019).
6. Клейнман А. Ф. Советский гражданский процесс. М.: Издательство МГУ, 1954. 407 с.
7. Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемчушенка. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вид-во “Юридична думка”, 2012. 1020 с.
8. Луспенник Д. Які саме і як новели цивільного процесу вплинули на судову практику // *Закон і бізнес*. № 36 (1386) 08.09. – 14.09.2018 р.
9. Стоянова Т. А. Науково-практичний аналіз цивільної юрисдикції першої та апеляційної інстанції у світлі прийняття нового Цивільного-процесуального кодексу // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія “Право”, Вип. 47, Т. 2, 2017, с. 13–17.
10. Порівняльний цивільний процес: навч.-метод. посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 156 с.

REFERENCES

1. *Tsyvil'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy* [Code of Civil Procedure of Ukraine]: Ofitsijnyj vebсайт Verkhovnoi Rady Ukrainy, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7423> [in Ukrainian].
2. *Tsyvil'nyj protses (zahal'na chastyna)*: navch. posibnyk [Civil process (common part)]. Dnipro: Dniprop. Derzh. Un-t vnutr. Sprav. Lira LTD, 2017, 192 p. [in Ukrainian].
3. *Teoretychni problemy tsyvil'noho protsesual'noho prava*:

pidruchnyk [Theoretical problems of civil procedural law]. K.: Alerta, 2016, 883 p. [in Ukrainian]. 4. *Kurs tsyvil'noho protsesu*: pidruchnyk [Course of civil process]. Xarkiv: Pravo, 2011, 1352 p. [in Ukrainian]. 5. *Sprava "Sokurenko i Stryhun proty Ukrainy"* (Zaiavy No. 29458/04 ta No. 29465/04) [The case of Sokurenko and Strigun v. Ukraine]: from https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/974_115?lang=ru [in Ukrainian]. 6. Klejnman A. F. *Sovetskij grazhdanskij process* [Soviet civil procedure]. M.: Izdatel'stvo MGU, 1954, 407 p. [in Russian]. 7. *Velykyj entsyklopedychnyj iurydychnyj slovnyk* [Great Encyclopedic Legal Dictionary]. K.: Vyd-vo "Yurydychna dumka", 2012, 1020 p. [in Ukrainian]. 8. Luspenyk D. *Yaki same i iak novely tsyvil'noho protsesu vplynuly na sudovu praktyku* [What exactly and how the novelties of the civil process influenced the jurisprudence]: *Zakon i biznes*, No. 36 (1386) 08.09. – 14.09.2018 p. [in Ukrainian]. 9. Stoianova T. A. *Naukovo-praktychnyj analiz tsyvil'noi iurysdytsii pershoi ta apeliatsijnoi instantsii u svitli pryjniattia novoho Tsyvil'noho-protsesual'noho kodeksu* [Scientific and practical analysis of the civil jurisdiction of the first and appellate courts in the light of the adoption of the new Civil Procedure Code]. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, Seriya "Pravo", Vol. 47, T. 2, 2017, pp. 13–17. [in Ukrainian]. 10. *Porivnial'nyj tsyvil'nyj protses*: navchal'no-metodychnyj posibnyk [Comparative civil process]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2018, 156 p. [in Ukrainian].

Дата надходження: 07.02.2020 р.

Соломия Васылив

СУД – ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ СУБЪЕКТ ГРАЖДАНСКИХ ПРОЦЕССУАЛЬНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ: ВОПРОСЫ ГРАЖДАНСКОЙ ЮРИСДИКЦИИ

Исследован правовой статус суда как субъекта гражданских процессуальных правоотношений. Освещены основные вопросы юрисдикции гражданских дел, видовой характеристики гражданской юрисдикции, разграничения процессуальных институтов юрисдикции и подсудности. Проанализированы основные проблемы предметной и субъектной юрисдикции гражданских дел в контексте новелл гражданского процессуального законодательства.

Ключевые слова: субъекты гражданских процессуальных правоотношений, суд, юрисдикция, подсудность, предметная юрисдикция, субъектная юрисдикция, дикреционные полномочия суда.

Solomia Vasyliv

Educational and Scientific Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
Doctor of Law, Senior Lecturer in the Department
of Civil Law and Procedure
solomia.vasyliv@ukr.net

THE COURT –COMPULSORY SUBJECT OF CIVIL PROCEEDINGS: ISSUES OF CIVIL JURISDICTION

The legal status of the court as a subject of civil procedural relations is investigated. The main issues of judicial jurisdiction in civil cases, the specific characteristics of civil jurisdiction, the delimitation of procedural institutions of jurisdiction and jurisdiction are analyzed. The author analyzes the main problems of subject and subjective jurisdiction of civil cases in the context of the amendments to the civil procedural legislation.

Key words: subjects of civil procedural relations, court, jurisdiction, jurisdiction, substantive jurisdiction, subjective jurisdiction, discretionary powers of the court.